

”SOSIOLOGIA ON KAMPPAILULAJI”

La sociologie est un sport de combat. Un film de Pierre Carles sur Pierre Bourdieu, en partenariat avec le Monde diplomatique. C-P Productions et VF Films, France. 150 min/DVD/2007.

Pierre Carlesin dokumenttielokuva Pierre Bourdieusta (1930–2002) *La sociologie est un sport de combat* tuli Ranskassa elokuvateatteriin 2. toukokuuta 2001 ja oli ainakin Pariisissa jonkinmoinen menestys dokumenttielokuvaksi. Televisiossa sitä ei ole koskaan esitetty. Vuonna 2004 se julkaistiin VHF-videona (secam-standardilla, mikä vaikeutti sen katsomista esimerkiksi Suomessa) ja viime joulukuussa 2007 DVD:nä (yh-teistyössä *Le Monde diplomatique* -lehden kanssa). Siinä on nyt myös englannin-, espanjan- ja portugalinkielinen tekstitys.

Carlesin dokumenttielokuva herätti heti ensi-iltansa jälkeen toukokuussa 2001 veraten suurta huomiota Ranskassa, ja siitä ilmestyi hetimiten arvostelut muun muassa sellaisissa lehdissä kuin *Le Monde*, *Libération*, *Télérama* ja *Le Monde diplomatique*. Eräät arvostelijat huomauttavat ironisesti siitä että Bourdieu – joka oli esiintynyt hyvin mediakriittisenä ja arvostellut ”mediaintellektuelleja” (vrt. kirja *Televiostista*, josta on julkaistu myös Bourdieun luennot Collège de France’ssa DVD:nä) – nyt vaatimattomana henkilönä oli suostunut vieläpä poikkeuksellisen pitkään, kaksi ja puoli tuntisen dokumenttielokuvan päähenkilöksi. (Carles on tosin kertonut, että Bourdieu suostui elokuvaan vasta pitkien suostuttelujen jälkeen.) Toisaalta Bourdieusta oli 1990-

luvun jälkipuoliskolla tullut Ranskassa – tahtoen tai tahtomattaan – ”mediaintellektueli”, joka oli esillä suurella julkisuudessa enemmän kuin koskaan aiemmin. Sen lisäksi, että hän itse osallistui lukuisiin debateihin ranskalaisissa päivälehdissä, hän osoitti mielenosoituksissa tukenensa erilaisille sosiaalisille liikkeille kuten työttömien liikkeelle.

Joissakin arvosteluissa pohdittiin myös sitä, oliko dokumentissa kyse kriittittömästä henkilöpalvonnasta. Toisaalta todettiin, että sitä voisi pitää jopa ”propagandafilminä”; toisaalta kuitenkin myönnettiin ettei se tässä tapauksessa ollut iso ongelma: dokumentti maalaa varsin rehelliseltä vaikuttavan ja monipuolisen, jopa särmikkään muotokuvan Bourdieusta. Toki se on affirmatiivinen, myötäkärväinen, muttei suinkaan mikään ihailijakerhon fanitus – eikä liioin tosikkomainenkaan, vaan paikoin hauskaakin, joten se ei ole pituudesta huolimatta puuduttava ainakaan aiheesta kiinnostuneelle.

Pierre Carles seurasi kuvausryhmän kanssa kolmen vuoden ajan, 1998–2001, Pierre Bourdieun työskentelyä. Dokumentista saa hyvän kuvan, mitä kaikkea hieman väsyneen oloinen – ilmeisesti jo sairas (k. 23. tammikuuta 2002) – 70-vuotias sosiologi-intellektueli viimeisinä vuosinaan teki. Bourdieun ajattelun perehtynytkin jopa hämmästy, kuinka johdonmukainen Bourdieu oli sekä ajattelussaan että toiminnassaan ja kuinka hänellä oli vahvasti oma tyyli – intellektuaalinen habitus.

Dokumentti on ennen muuta kuvaus Bourdieun työstä ja ajattelusta sekä hänen osallistuvasta toiminnastaankin. Sii-

nä ei lainkaan valoteta hänen yksityiselämänsä, mutta Bourdieu kertoo parissa haastattelussa itseanalyttisesti elämäkerrastaan. Dokumentissa on kaksikymmentä jaksoa: Bourdieu antaa haastatteluja, osallistuu paneelikeskusteluihin; Bourdieu työhuoneessaan Collège de France’ssa; sanailee sihteeriensä kanssa; luennoi (muun muassa viimeiset massayleisöluennot Collège de France’ssa), matkustaa (muun muassa Barcelona, Bryssel), neuvottelee ”uusliberalismin indikaattoreista” tutkimusryhmänsä kanssa Maison des Sciences de l’Homme -laitoksessa; osallistuu Saksassa TV-keskusteluun Günther Grassin kanssa; läksyttää Loïc Wacquantia siitä kuinka pitää pitää tiukkoja deadlineja ja julkaista kirjoja, ei artikkeleita eikä matkustella! Ja niin edelleen.

Bourdieuun persoonaa kuvaa mainio, joskin hieman lavastetun tuntuinen kohtaus hänen työhuoneessaan, kun hän saa kuriiripostina ”ystävältään” elokuvaohjaaja Jean-Luc Godardilta kirjeen, joka käsittelee Godardin *Histoire(s) du Cinéma*-dokumenttia. Bourdieu lukee kirjeen ja puistelee päätään: ”En ymmärrä tästä mitään”, ja selittää: ”en ole runoilija.”

Pierre Bourdieu esitetään dokumentissa sekä sosiologina että militanttina intellektuellina. Hän puhuu sosiologiasta, kommentoi feminismiä – ja Foucault’n homoseksuaalisuutta. Bourdieu käsittelee monia sosiologiastaan tuttuja teemoja, pitäen välillä eräänlaisia pienenisluentoja, aiheinaan muun muassa kulttuuripääoma, *La Domination masculine*, *La Misère du monde*, auto- ja sosioanalyysi sekä kertoo muun muassa lingvistiisestä kompetenssista, henki-

lökohtaisesta murretraumas-
taan: ranskan kielen oikean
aksentin puutteesta, ahdistuk-
sesta ja nöyryytyksestä astues-
saan akateemiseen maailmaan
– mitä suomalaisen asiaan
vihkiytymättömän voi olla vai-
kea käsittää.

Elokuva alkaa Chicagon
yliopistoon välitettävällä vi-
deokonferenssilla Edward Sai-
din kanssa; Bourdieu joutuu
puhumaan englanniksi, mikä
on hänelle raskasta. Sitten
siirrytään Jose Bovén johta-
maan globalisaationvastaiseen
mielenosoitukseen, jossa Bour-
dieu on osoittamassa solidaa-
risuuttaan tapansa mukaan
sosiaaliselle liikkeelle; mistä
seuraa vitsikäs fanitapaami-
nen kadulla nuorehkon nai-
sen kanssa, joka ei monolo-
giltaan anna suunvuoroa Bour-
dieulle.

Tämän jälkeen siirrytään
antamaan haastattelu Pariisin
ulkopuolella Val Fourrén
(Mantes-la-Jolie) niin sano-
tun ongelmalähion (vrt. lä-
hiömellakat) paikallisradiolle
Radio Droit de Citélle, FM

95,5. Kaksi nuorta maahan-
muuttajataustaista toimittajaa
tivia Bourdieulta: mitä sosio-
logia on, mitä se palvelee?
Bourdieu yrittää olla kärsiväl-
lisen opettavainen. Tässä yh-
teydessä hän toteaa, että sosio-
logia on "kamppailulaji":
"Se on itsepuolustuksen inst-
rumentti. Se on siis laji, jota
käytetään olennaisesti itsepuo-
lustukseen eikä sen harjoitta-
jalla ole oikeutta käyttää sitä
väärin."

Kaikkien jo edellä mainit-
tujen episodien jälkeen do-
kumentti huipentuu pitkään
loppujaksoon Val Fourrén lä-
hion kulttuuritalossa järjeste-
tystä paneelikeskustelusta, jos-
sa Bourdieu kohtaa osittain
jopa vihamielisen yleisön ja
joutuu paikallisten asukkai-
den kovaan löylytykseen myö-
hään illalla (keskustelu päät-
tyy klo 23!). Bourdieu kritisoi
yleisön anti-intellektualismia
ja yrittää valaa optimismia,
järjestäytymistä sosiaaliseksi
liikkeeksi. Hän replikoi tylsyt-
ti: "Intellektuellina oleminen
ei ole sairaus." Tilaisuuden jo

päätettyä Bourdieu toteaa pai-
kallisille isännilleen: "Jos polt-
taa autoja, niin niitä pitää
polttaa jonkin asian vuoksi."

Lopuksi elokuva palaa alun
Chicagon videokonferenssiin:
lähikuva Pierre Bourdieusta,
joka on väsynyt ja peittää
kasvonsa käsiinsä, näkyy vain
ryppyinen vanhan miehen
otsa...

Tällainen lajissaan harvi-
nainen dokumenttielokuva yh-
destä viime vuosikymmenien
merkittävimmästä sosiologis-
ta on jo sinänsä merkittävä ja
mielenkiintoinen tapaus. Se
on myös käyttökelpoinen esi-
merkiksi sosiologian opetuk-
sessa, tasolla jossa opiskelijat
ovat jo tutustuneet Bourdieun
teksteihin. Olettaen että teki-
jänoikeudet eivät estä sen
esittämistä opetustarkoitukses-
sa.

DVD on tilattavissa osoit-
teesta: [http://boutique.monde-
diplomatique.fr/boutique/
liste_rayons.cfm](http://boutique.monde-diplomatique.fr/boutique/liste_rayons.cfm).

Keijo Rahkonen